

Kulmakaupan naiset romaani sijoittuu 1960-luvun puolen välin Kuopioon. Lähimaaseudulta Kuopioon muuttanut Maila Jäntti pitää Männistön esikaupunkialueella Pohjolankadulla pientä sekatavarakauppaa, jonka S-liikkeen itsepalvelu eli laatikkomyymälä pikku hiljaa syö. Tuollaisia lähikauppoja Kuopiossa oli 1960-luvulla melkein joka korttelissa. Kulmakaupan naiset on kertomus ensimmäisen polven kaupunkilaisnaisista, jotka yrittävät kohota sosiaalisesti ylöspäin kaupunkilaisuuden, ammatin tai avioliiton kautta.

Ammatin tuomaa luokkatietoisuutta käsitellään tuonnempana, mutta merkittävänä romaanissa nousee kaupunkilaisuuden ja maalaisuuden suhde. 1960-luvun maaseutu näyttyy ankeana varsinkin päähenkilön ja hänen sisarensa näkökulmasta katsottuna.

Kotiin saakka ei ole edes tietä, vaan matka on kuljettava veneellä ja lähimmälle linja-autopysäkillenkin saa kävellä hyvän tovin. Kuopio tarjoaa opiskelumahdollisuuksia kuten tytöille vaikkapa kauppaoppilaitoksen ja täytyy muistaa, että vielä 60-luvulla esim. kolmen - neljänkymmenen kilometrin etäisyydeltä tulevat lukiolaiset joutuivat asumaan kaupungissa, koska kulkuyhteydet olivat puutteelliset vaikka ne merkittävästi paranivatkin 60-luvun lopulle tultaessa.

Mauri Mönkkönen toteaa Kuopion maalaiskunnan historiassa, että Kuopion seudulle on ollut tyypillistä se, että maaseudun elinvoiman kasvu pysähtyi 1950-luvun kuluessa. Kuopion ympäristössä kaupungin taloudellinen vetovoima lisääntyi voimakkaasti 1950- ja 1960-luvulla. Entiset keskeiset teolliset laitokset lopettivat maalaiskunnissa .

Avioliitto (kaupunkilaismiehen kanssa) vihreänä oksana

Paitsi kaupunkilaisuus, keskeisenä sosiaalisen nousun kanavan toimii romaanissa avioliitto. Päähenkilön nuorempi sisar Eeva-Liisa haaveilee kuvataiteilijan urasta. Yksi ongelma ainakin on. Eeva-Liisan sukunimi on Huttunen. Se on tyypillinen savolaisnimi, sillä erityisen paljon Huttusia on lialmessa. Näin Eeva-Liisa sukunimestään ja mahdollisen tulevan aviomiehen nimestä:

Sukunimelle ei voinut mitään, mutta se korjaantuisi, kun hän menisi naimisiin. Mitään Tossavaista hän ei siipakseen huolisi. Joku hieno nimi miehellä pitäisi olla sellainen kuin Nurmi, Lehtovaara tai Siren.

No, syytä olikin Eeva-Liisa Huttusen haaveilla Ateneumiin pyrkimisestä, sillä 1960 luvun Kuopiossa törmäsi monin verroin suuremmalla todennäköisyydellä herra Tossavaiseen kuin Nurmeen tai Lehtovaaraan ruotsalaisvivahteisesta Sirenistä puhumattakaan.

Avioliiton tuoman sosiaalisen nousun merkitystä kuvaa myös seuraava selonteko:

Pirjon täti oli naimisissa jonkun kaupungin virkamiehen kanssa. Pirjo itse oli juopon pienviljelijän tytär, mutta oletti silti olevansa monta astetta parempi kuin Eeva-Liisa, jonka isä oli kalastaja.

Puu-Kuopio muuttuu kivikaupungiksi

Männistön esikaupunkialue sijaitsee rautatieaseman kupeessa noin kilometrin päässä torista . Se on kaupungin vanhimpia jatko-osia ja josta työväen asuinalueen ovat luoneet toisaalta rautatie konepajoineen kuin myös Hallmanin tehtaat. Ensimmäinen tulitikkutehdas ja sen jälkeen vaneri- ja rullatehtaat. Kulmakaupan naiset romaanissa on uusi kuopiolainen ulottuvuus: puutalot vastaan kivitallot. Edelliset, erityisesti juuri Männistössä sijaitsevat, kuvataan alkeellisina ulkoahuuseineen ja jälkimmäiset 1950- ja 1960-luvuilla rakennetut kerrostalohuoneistot esitetään moderneina ja hienoina . Tällaisen nykyaikaisen pikku kaksion Asemakadulla keskustan ja Männistön rajalla jakoi toisen tytön kanssa Maila Jäntin kauppa-apulainen. Asemakadun elämäähän käsittelee 1920-30-luvun näkökulmasta Olavi Siippainen Nuoruuden trilogiassaan ja tämä puutalojen ja kivitallojen vastakohtaisuus on nähtävissä Asemakadulla vielä tänäänkin vuonna 2002, sillä juuri Siippaisen kuvaamat kulmat on iloksemme kunnostettu ja muodostavat kuopiolaisittain harvinaisen eheänä säilyneen puutalokompleksin.

Puu- ja kerrostalokaupungin vastakohtaisuuden paljastaa hyvin seuraava Kulmakaupan naiset romaanin kuvaus. Kysymyksessä oleva rännikatu on Puusepänkatu, jonka alkaa tuomiokirkosta ja päättyy Asemakatuun. Rännikaduksi Kuopiossa nimitetään niin kutsutuista palokujista alkunsa saaneita kaupungin pääkatuja hieman kapeampia katuja, jotka aikoinaan olivat siis puutalokaupungissa välttämättömiä paloturvallisuussyistä.

Soili pujahti ulos ja kipitti reilun kilometrin matkan asunnolleen. Mukulakivillä päällystetyn rännikadun molemmin puolin oli ränsistyneitä puutaloja. Kadun päässä kohoavalla mäellä seisoi komea tuomiokirkko.

Kerrostalossa asuvat romaanissa useimmiten nuoret maalta muuttaneet, jolloin asumisen sosiaalinen merkitys vahvistuu. Toinen seikka, joka on havainnon arvoinen, on kaupungin ensimmäisen lähion, Puijonlaakson, rakentaminen (ks. myös Tiainen: Suoraa saumaa ja siksakkia). Puijonlaakson Taivaanpankolle upouuteen yksiöön muuttaa jääkiekkoilija Wahlstenin nuori perhe. Jääkiekkoilija on yksi keskeisiä hahmoja romaanissa ei vähiten julkisuutensa takia. Urheilijoiden julkisuuskuvan merkityksestä 1960-luvun Kuopiossa kertoo seuraava tapaus. KUPS:illa eli Kuopion palloseuralla oli tuolloin mainetta niittänyt jalkapallotähti Markku Hyvärinen. Koska hän oli koulutukseltaan merkonomi, käytti Savon Sanomat joka tuolloin kävi ankaraa taistelua lukijoiden suosiosta Savo-lehteä vastaan tilaisuutta hyväkseen ja pestasi Hyvärisen hoitamaan kaupunkilevikkään vuonna 1966. Seikka, millä oli Kuopion kaltaisessa urheilukaupungissa mitä suurin mainosarvo.

Savon Sanomat vastaan Savo

Kulmakaupan naiset romaanissa on muuan hauska pieni yksityiskohta. Siinä eräs kirjan henkilöistä, Soili, menee Meijerin baariin. Viereisessä pöydässä maalaisäntä (mistähän Soili mahtaa tietää, että tuntematon on mies on juuri maalaisäntä?) lukee Savon Sanomia. Vielä 1960-luvun puolivälissä Savo oli leimallisesti kaupunkilaislehti ja Savon Sanomat maalaisten lehti.

Myyjä, insinööri, taiteilija

Kulmakaupan naisissa ihmiset luokitellaan hyvin vahvasti ammattiensa mukaan. Olavi Siippaisen Nuoruuden trilogiassa puhutusta luokkatietoisuudesta on hyvinkin voimakkaasti kyse. Kaupan myyjät eivät tässä sijoittelussa kovinkaan korkealle nouse, varsinkaan kun on kyse naisista. Jopa naiskauppias Maila Jäntti näyttäytyy sosiaalisesti alempana kuin entinen miehensä, josta on tullut makeistehtaan kauppaedustaja. Miesinsinööri on jo hyvinkin arvostettu puhumattakaan Haaviston helsinkiläisestä professoriperheestä, joka viettää kesäänsä vaimon kotiseuduilla. Päähenkilön Raimo-veljen mainitaan työskentelevän vaneritehtaalla ja hänestä kerrotaan, että hän on vakaumuksellinen sosialisti, jolle vappu on suuri juhla.

Ihmisen määrittely ammattinsa mukaan huipentuu taidemaalari Otso Ahvon kuvauksessa. Hän edustaa aivan omaa maailmaansa. 1960-luvun Kuopiossa ei taiteilijoita kovin paljon ollut ja päätellen siitä, kuinka paljon ja minkä tyyppisiä tarinoita täkäläisistä tuon ajan kirjailijoista liikkuu, voi arvella taiteilijuuden näyttäytyneen ja sellaisena se myös ehkä haluttiinkin nähdä - ympäristölleen hyvinkin poikkeuksellisenä ja huomiota herättävänä.

Näin Otso Ahvokin. Hänet esitetään stereotyyppisesti boheemina, vahvasti eroottisena, tunteiltaan vaihtelevana ja alkoholia runsaahkosti käyttävänä. Seuraavassa Otso Ahvon kulmakauppaan toimittamassa tilauksessa huipentuu sitten mainiosti edellä mainittu taiteilijuus yhdistettynä 1960-luvun kuopiolaiseen ruokavalioon:

- bostonia 2 toppaa
- tulitikkuja
- suolalihaa 300 grammaa
- kananmunia 1 kilo
- 4 pilsneriä
- voi
- rieska
- 2 l maitoa
- polakka
- silliä